

Warsztaty dla interesariuszy:

**Wizja i cele zarządzania
dobrem Światowego Dziedzictwa**

Hajnówka, 26-27 września 2022 r.

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

Program warsztatu

☐ **Wprowadzenie i przywitanie uczestników – 10 minut**

☐ **Cz. I. Wizja – 65 minut**

- Wprowadzenie teoretyczne nt. wizji
- Praca warsztatowa nad wizją dla obszaru Białowieża Forest

Przerwa 15 minut

☐ **Cz. II. Cele zarządzania Dobrem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest – 80 minut**

- Wprowadzenie teoretyczne nt. celów
- Praca warsztatowa (formułowanie celów i kierunków działań)

☐ **Podsumowanie warsztatu – 10 minut**

Wprowadzenie

- ❑ Krótka informacja nt. przebiegu spotkania i organizacji pracy.
- ❑ **Poznajmy się...** Prosimy każdego z Państwa o krótkie przedstawienie się (*prosimy o informacje, czy braliście Państwo udział w czerwcowym warsztacie nt. barier i problemów w zarządzaniu Dobrem*).

Cel warsztatu

☐ Celem warsztatu jest:

- uzgodnienie wizji Dobra Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest;
- Określenie celów zarządzania Dobrem.

☐ Warsztat wpisuje się w przyjętą logikę i metodę prac nad Planem zarządzania, angażując różne grupy interesariuszy.

W1: Świadczenia przyrodnicze Puszczy Białowieskiej

Rozmawiamy o znaczeniu i wartości Puszczy Białowieskiej. Wyniki dyskusji przyczynią się do opracowania opisu Dobra i zdefiniowania celów jego ochrony.

W2: Bariery i problemy ochrony Puszczy Białowieskiej
Budujemy drzewo problemów. Wskazywane problemy uwzględnimy w charakterystyce stanu Puszczy. Jest to podstawa definiowania celów ochrony i planowania odpowiednich działań ochronnych.

W3: Rozwiązywanie problemów ochrony Puszczy Białowieskiej

Wspólnie szukamy sposobów rozwiązania problemów ochrony Puszczy i wskazujemy interesariuszy odpowiedzialnych za wdrożenie tych rozwiązań. Wyniki dyskusji będą stanowiły podstawę do określenia działań i podmiotów wdrażających.

W6: Strefy ochronne. Zasady, kryteria.

Zastanawiamy się nad kryteriami dla stref ochronnych wyznaczonych w Puszczy, biorąc pod uwagę potrzeby jej ochrony. Spróbujemy zaakceptować to podejście, tak aby każdy interesariusz mógł się czuć odpowiedzialny za ochronę Dobra.

W7: Strefowanie w Puszczy Białowieskiej.

Weryfikujemy strefy ochronne w Puszczy Białowieskiej i uzgadniamy ich granice. Od stopnia reżimu ochronnego w danej strefie zależy jakie działania będziemy w nich realizować.

W4: Wizja i cele zarządzania Puszcą Białowieską

Wypracowujemy wizję i cele ochrony, które będą odzwierciedleniem naszych ambicji. Wizja będzie sięgać lat 2050. Cele będą nie tylko długo-, średnio-, ale i krótkoterminowe.

Strategia ochrony Puszczy Białowieskiej

W5: Turystyka w Puszczy Białowieskiej

Poznajemy dobre praktyki ze świata w zakresie turystyki w obiektach UNESCO. Zastanawiamy się jak te praktyki wykorzystać w Puszczy. Udostępnianie Puszczy dla celów turystycznych jest jednym z elementów zarządzania Puszcą.

W8: Działania ochronne w Puszczy Białowieskiej

Ustalamy, jakimi działaniami, możemy osiągnąć cele Planu. Wypracowujemy wspólną listę działań i wskazujemy interesariuszy odpowiedzialnych za ich wdrażanie.

Zarządzanie Puszcą Białowieską

W10: Wdrażanie, monitorowanie, ewaluacja

Wypracowujemy i uzgadniamy sposób wdrażania działań (w tym ich finansowania), monitorowania postępów wdrażania Planu, ewaluacji osiągnięcia celów.

W9: Koordynacja polityk w Puszczy Białowieskiej

Wypracowujemy rekomendacje dla strategii i planów, które mogą mieć wpływ na Puszcę Białowieską, tak aby polityki te służyły osiągnięciu celów Planu.

W11: Wypracowanie zasad i narzędzi konsultacji

Ustalamy, w jaki sposób interesariusze będą uczestniczyć w konsultowaniu Planu Zarządzania. Ustalenia te nie tylko zastosujemy w procesie konsultacji projektu Planu, ale także będą zawarte w Planie.

Puszcza Białowieska i jej znaczenie

Zachowanie wartości Puszczy Białowieskiej

Granica Puszczy Białowieskiej i strefy ochronne

Logika Planu

Relacje pomiędzy rezultatami warsztatów i elementami Planu

Część I. Wizja

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

Wizja wprowadzenie (1)

- ❑ Zintegrowany Plan zarządzania powinien odnosić się do ambicji i zamiarów związanych z Dobrem Światowego Dziedzictwa – **te ambicje zapisujemy w wizji.**
- ❑ Wizja dobra powinna obejmować okres 20-30 lat, natomiast cele zarządzania Dobrem określone w Planie powinny dotyczyć najbliższych 5-10 lat (wg *IUCN Management Planning*).
- ❑ W Planie zarządzania dla Białowieża Forest przyjęto, że:
 - ✓ wizja będzie dotyczyła horyzontu czasowego 2050 r.,
 - ✓ cele będą się odnosiły do horyzontu czasowego 2030 r.

Wizja wprowadzenie (2)

☐ Po co nam wizja?

- ✓ wyznacza nam długofalowy kierunek,
- ✓ stanowi zapis naszych ambicji,
- ✓ jednoczy (o ile została prawidłowo i partycypacyjnie przygotowana),
- ✓ ma funkcje informacyjne i promocyjne (motto, hasło reklamowe vs. wizja).

☐ Jak tworzymy wizję? – odpowiadając na pytanie, jak wygląda Dobro, jakie procesy w nim i wokół niego zachodzą w 2050 roku.

Wizja - przykłady

Wierzmy, że poprzez ochronę, konserwację i prezentację wyjątkowej powszechnej wartości Kopalni rud ołowiu, srebra i cynku wraz z systemem gospodarowania wodą podziemną w Tarnowskich Górach pamięć o dokonaniach naszych przodków pozostanie żywa, a pozostawione nam dziedzictwo będziemy mogli przekazać w posiadanie kolejnych pokoleń miłośników ziemi tarnogórskiej w jak najpełniejszej formie.

„Kopalnia... Tarnowskie Góry”

Jest ona zorientowana znacznie bardziej na mobilizację zasobów publicznych **w celu realizacji wizji** trwałego obszaru przyrodniczego, na którym naturalna dynamika lasów bukowych będzie siłą rządzącą i którego dziedzictwo przyrodnicze jest szanowane i uznawane za unikalną wartość wewnętrzną, którą można wykorzystać dla dobra ludzi w sposób zarówno wrażliwy, jak i rozsądny.

"Pierwotne Lasy Bukowe Karpat"

Realizacja Planu zarządzania podporządkowana jest osiągnięciu wizji, w której przyjęto jako nadrzędne:

- **Zachowanie dla przyszłych pokoleń wszystkich niematerialnych wartości** zaklętych w materialną autentyczną strukturę odbudowanego po zniszczeniach wojennych miasta;
 - **Respektowanie idei odbudowy** – utrzymanie Starego Miasta jako dzielnicy mieszkaniowej;
 - **Utrzymanie integralności urbanistycznego i architektonicznego** wyrazu odbudowanego miasta;
 - **Stworzenie części miasta, w której harmonijnie współegzystują tradycyjne i współczesne funkcje w pełnym poszanowaniu unikatowych wartości o światowym znaczeniu;**
 - **Budowanie współdziałania i odpowiedzialności** pomiędzy strukturami międzynarodowymi, krajowymi i lokalnymi, poprzez pracę na rzecz ochrony dziedzictwa i tworzenia podstaw zrównoważonego rozwoju współczesnego miasta.
- „Historyczne centrum Warszawy”**

Propozycja wizji dla Białowieża Forest (1)

- Przyjmujemy, że realizacja Planu zarządzania jest podporządkowana osiągnięciu wizji, która zakłada, że Dobro Białowieża Forest jest zachowane dla przyszłych pokoleń. **W związku z powyższym w roku 2050 Dobro Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest jest:**
- Miejscem, w którym procesy ekologiczne oraz najbardziej znaczące i istotne, dla ochrony i zachowania różnorodności biologicznej, siedliska przyrodnicze posiadające wyjątkową uniwersalną wartość, są skutecznie chronione;
 - Miejscem ważnym dla obecnych i przyszłych pokoleń, które znają i rozumieją wartość materialną i niematerialną Dobra oraz jego integralność;

Propozycja wizji dla Białowieża Forest

- Miejszem budowania współdziałania i odpowiedzialności pomiędzy strukturami międzynarodowymi, krajowymi i lokalnymi, poprzez pracę na rzecz ochrony dziedzictwa i tworzenia podstaw zrównoważonego rozwoju tego Obszaru;
- Miejscem budowania tożsamości i wspólnoty lokalnej w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze Dobra;
- Miejscem rozpowszechniania wiedzy o Dobrach Światowego Dziedzictwa UNESCO;
- Miejscem rozpoznawalnym w skali świata, kraju, regionu i na poziomie lokalnym.

Wprowadzenie do pracy warsztatowej i praca warsztatowa w podgrupach

☐ Jak będziemy pracować? – zasady.

- W grupie organizujemy wewnętrznie pracę, określamy swoje role.
- Pamiętajmy, że każdy głos (opinia) jest równie ważny!
- Odnosimy się do wypowiedzi i problemów, a nie do konkretnych osób.
- Pamiętajmy o zasadach komunikacji: nie przerywamy sobie, szanujemy różnice poglądów.
- **Dziękujemy Wszystkim za zastosowanie się do tych zasad!**

☐ Omówienie materiałów pomocniczych do pracy warsztatowej.

Kluczowe etapy/elementy pracy w podgrupach

- ☐ Prosimy o przeanalizowanie materiału pomocniczego dotyczącego wizji (indywidualnie).
- ☐ W grupie prosimy o przedyskutowanie następujących kwestii:
 - Czy zaproponowana wizja jest kompletna? Jeśli nie, to jakie elementy należy w niej uzupełnić?
 - Jaka powinna być kolejność poszczególnych aspektów w wizji i dlaczego?
- ☐ Prosimy o przygotowanie, zgodnie z zasadami przedstawionymi na wstępie pracy, stanowiska swojej grupy nt. wizji.

Prezentacja wyników prac poszczególnych podgrup i dyskusja

Każda podgrupa omawia pokrótce wynik swojej wewnętrznej dyskusji nt. wizji

Przerwa (15 minut)

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

Część II. Cele zarządzania Dobrem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

Cele zarządzania Dobrem (1)

- ❑ W metodykach opracowywania Planów zarządzania nie ma jednego/jednolitego podejścia do formułowania celów.
- ❑ W konkretnych dokumentach/ Planach różnie podchodzi się do hierarchii (drabiny) celów i działań (*vide materiał pomocniczy przygotowany na warsztat*).

Cele zarządzania Dobrem (2)

□ Np. *Strategia zarządzania dla Światowego Dziedzictwa Naturalnego UNESCO Jungfrau-Aletsch-Bietschhorn*

„W Planie Zarządzania sformułowano **sześć nadrzędnych celów** (...). Cele nadrzędne zostały sprecyzowane w **69 konkretnych celach ukierunkowanych** na obszary, dla których zostanie zidentyfikowana potrzeba realizacji działań oraz wybrane organizacje i podmioty je realizujące. Sformułowano cele związane z następującymi dziedzinami: Krajobraz ekologiczny i kulturowy (5 celów); Flora i fauna (3 cele); Rolnictwo i leśnictwo (14 celów); Łowiectwo i rybołówstwo (5 celów); Przemysł, rzemiosło i handel (8 celów); Energia i komunikacja (12 celów); Turystyka i wytyczanie szlaków turystycznych (12 celów) oraz Kultura, edukacja, komunikacja i badania (10 celów). **Dla każdego celu określono, czy dotyczy on przede wszystkim ścisłego obszaru światowego dziedzictwa, czy też całego regionu. Podano ponadto wagę każdego celu**”.

Cele zarządzania Dobrem (3)

- ❑ *Zintegrowany plan zarządzania dla nominacji seryjnej "**Pierwotne lasy bukowe Karpat**" formułuje 5 celów ogólnych* np. cel IV *Wykorzystanie dziedzictwa przyrodniczego w celu wzmocnienia edukacji ekologicznej i środowiskowej, świadomości na temat lasów pierwotnych i ich wewnętrznej, wrodzonej wartości w społecznościach lokalnych, narodach i społeczności globalnej, działalność edukacyjna powinna być starannie dobrana w celu zachowania integralności i ochrony istniejących miejsc, zachowania ich naturalności i wyjątkowości oraz uniknięcia zarówno ich zniszczenia, jak i degradacji.*
- ❑ **Do celów ogólnych przypisano cele szczegółowe (praktyczne) i działania** np. Cel V: promowanie edukacji i świadomości ekologicznej.

Cele zarządzania Dobrem (4)

Wynik V.1: Zwiększenie świadomości społecznej i organizacja kampanii uświadamiających w zakresie ochrony przyrody.

- Działanie V.1.2: Organizowanie spotkań, seminariów i warsztatów wśród urzędników ds. środowiska w celu wymiany doświadczeń i rozszerzenia działań, nadzoru nad ochroną siedlisk o szczególnym znaczeniu, monitoringu środowiska i działań rekreacyjnych z udziałem lokalnych nauczycieli, uczniów i innych grup społecznych,
- Działanie V.1.3: Wdrażanie specjalnych programów i kampanii na rzecz ochrony przyrody i świadomości zrównoważonego rozwoju w regionie,
- Działanie V.1.5: Organizowanie konsultacji społecznych w sprawie zarządzania korytarzami łączącymi, zgłaszanie do WKZ do wglądu i poparcia otrzymanych uwag i sugestii władz lokalnych, organizacji pozarządowych, innych instytucji i mieszkańców,
- Działanie V.1.6: Wspieranie inicjatyw społeczności lokalnych w zakresie kultury, edukacji i sfery społecznej.

Cele zarządzania Dobrem (5)

□ Przyjęto następujące podejście do formułowania celów w Planie zarządzania

Białowieża Forest:

- Cele odnoszą się do wizji – precyzują jej zapisy, przekładają na etapy.
- Ile powinno być celów? – *nie za dużo nie za mało*, tyle, żeby pozwalały na skuteczne zarządzanie Dobrem.
- Cele powinny być zapisywane w formule: *Kształtowanie..., Budowanie..., Zapewnienie..., Koordynowanie..., Wspieranie..., itp.*

Cele zarządzania Dobrem (6)

- ❑ Hierarchia celów: cele strategiczne i przypisane do nich kierunki działań.
- ❑ Kierunki działań **to wiązki działań** (niepojedyncze działania), które wskazują, co ma zostać osiągnięte w wymiarze strategicznym (zapisanym w celach strategicznych).
- ❑ **Przykład:**
 - cel strategiczny: **tworzenie warunków do integracji społecznej oraz oferty usług spędzania wolnego czasu dla różnych grup wiekowych** (*cel odnoszący się do sfery społecznej*).
 - **Kierunki działań:**
 - ✓ tworzenie, utrzymanie (w tym bieżące remonty) i rozwijanie miejsc lokalnej integracji (np. kluby seniora, biblioteki, izby pamięci, świetlice wiejskie itp.),
 - ✓ organizowanie/współorganizowanie wydarzeń umożliwiających integrację międzypokoleniową,
 - ✓ szersze wdrażanie partycypacji, w tym e-partycypacji, w procesach decyzyjnych.

Kluczowe etapy/elementy pracy w podgrupach

- ☐ W podgrupach prosimy o przygotowanie propozycji celów strategicznych (nie powinno być ich więcej niż elementów wizji).
- ☐ Każda podgrupa przedstawia propozycje celów – **uzgadniamy ich zestaw na poziomie całej grupy.**
- ☐ Do zaproponowanych celów formułujemy propozycje kierunków działań, wskazując kto/ jakie podmioty powinny je realizować i/lub współpracować przy realizacji?

Prezentacja wyników prac poszczególnych Podgrup i dyskusja

Każda podgrupa omawia pokrótce wynik swojej wewnętrznej
dyskusji nt. kierunków działań i interesariuszy,
którzy powinni być zaangażowani w ich realizację

IOŚ-PIB
Instytut Ochrony Środowiska
Państwowy Instytut Badawczy

Dziękujemy!

ios.edu.pl/bialowieza-forest/

puszcza@ios.edu.pl

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej